

U drugom redu imadu se predlagati na pomilovanje mladi delinkventi od 14—16 godine, ako nisu bili još sudbeno kažnjeni, a kazan, na koju su osudjeni, nije veća od tromjesečne kazni slobode ili globe od 500 kruna.

Konačno se imadu predlagati na pomilovanje delinkventi izmedju 16 i 18 godina uz gornje uvjete, ako su u svom razvoju zaostali.

Samo je od sebe jasno, te ne treba posebnoga obrazlaganja, da je uvjetna osuda, dapače i uvjetno pomilovanje bolje od bezuvjetnoga pomilovanja, koje je uvedeno u Austriji, jer se ondje odpust kazne čini ovisnim od poštenoga vladanja kroz vrieme u zakonu određeno, a ovdje se kazna odmah bezuvjetno oprašta i time se napušta najbolje sredstvo, kojim se može blagotvorno djelovati na krivca.

To je uvidila i austrijska vlada, jer je odlični pravnik ministar pravde dr. Kle in dne 19. prosinca 1907. podnio gospodskoj kući osnovu zakona glede mladjahnih osoba, u kojoj uvadja uvjetnu osudu i uvjetni dopust za mladjahne delinkvente.

I kod hrvatske je vlade izradjena osnova zakona o uvjetnoj osudi na dosta širokoj podlozi Hrvatska je vlada ovu osnovu poslala na mnjenje banskom stolu (apelacionom sudištu) i stolu sedmorice (vrhovnom i kasacionom sudištu). Kako čujem, oba su ova sudišta osnovu prihvatila sa neznatnom modifikacijom.

Prema tome ima opravdane nade, da neće proći dugo vremena, da će i kod nas ovaj blagotvorni institut biti uveden.



## Iz političnih normalij.

Sestavil Štefan Lapajne, c. kr. okr. glavar v pok.

Na večkrat izraženo željo, naj skušam sestaviti in priobčiti v »Slov. Pravniku« nekak ekscerpt iz političnih normalij, odbral sem sedaj one še sedaj veljavne normalije, katere imajo splošno aktualno vrednost, ali pa so osobito za nas Slovence v našem boju za slovensko uradovanje in jezikovno ravnopravnost posebne važnosti. Ta mala zbirka političnih normalij utegne biti marsikomu dobrodošla, bodisi politični ali sodni uradnik, odvetnik

ali notar, — najbolj pa bo onim, ki se pripravljajo za delovanje na političnem polju.

Razdelil sem v ta namen normalije po nastopnih tvarinah: I. Bogočastje. II. Društva in zborovanja. III. Lovske zadeve. IV. Občinske zadeve. V. Policija. VI. Službene zadeve. VII. Stavbinske zadeve. VIII. Železniške zadeve. IX. Raznovrstno. Posamezne normalije pa sem zaznamoval z zaporedno številko; povsodi sem vpisal natančen naslov, datum in številko oblasti, katero je bilo izdalo dotični normale, odločbo ali odlok, tako, da je vsakemu mogoče se osebno prepričati o točnosti navedenega besedila. Dovolil sem si pa tudi pri nekaterih »normalijah« pristaviti svoje osebno mnenje; dotične pripomnje izvirajo iz moje mnogoletne prakse, a niso proti nikomur naperjene.

### I. Bogočastje.

1. Ženitvanjske zglasnice. Te so samo še na Kranjskem, Tirolskem in Predarelskem. (Min. notranjih stvari, 9. jan. 1869 št. 140.)

2. Zakonski zadržek med očimom in pastorko. Od tega se ne sme nikdar dispenzirati. V §-u 83 obč. drž. zak. izdano pooblaščenje, da se sme od zakonskih zadržkov dispenzirati, ne velja nikdar za zakonski zadržek med očimom in pastorko, ker se potem stališče otrok v rodbini očima na škodo otrok bistveno spremeni in pri tem javna nrvnost trpi. (Min. za bogočastje in uk 12. avg. 1850 št. 2066.)

3. Zakonski zadržek višjih redov in slovesnih obljub. Od tega se ne sme nikdar dispenzirati. Po določbi §§-ov 63 in 91 obč. drž. zak. izgube katoliški duhovniki in redovniki z vzprejemom višjih redov in polaganjem slovesnih obljub pravno zmožnost za vse življenje, da bi stopili v veljavni zakon, tudi če svoje veroizpovedovanje izpremene — ter je tak nasproti zadržku javnega prava sklenjen zakon razveljaviti uradnim potom. (Min. za bogočastje in uk 8. feb. 1851 št. 295.)

4. Cerkveni beneficijati — protizakonita izraba gozdov.

Poizvedelo se je, da nekateri cerkveni beneficijati gozdove močneje izrabljajo, nego li se ujema s previdnim gozdnim gospodarstvom in z omejeno pravico užitnega lastnika, največ zaradi

téga, da lažje poravnajo davek za verski zaklad. Ministrstvo za bogočastje in uk opozarja, da takega ravnanja ni samo presojeti s stališča gozdnega zakona in gozdno-policijskih naredb in predpisov, ampak tudi iz določb, katere veljajo glede uprave cerkvenega premoženja. Vsled tega ni noben cerkven beneficijat upravičen uvesti tako gozdno gospodarstvo, da bi bil njegov naslednik v užitkih prikrajšan. Po tem splošnem načelu in z ozirom na določbe §§-ov 38, 49, 50 in 51 zak. z dne 7. maja 1874 št. 50 drž. zak. je treba k vsaki premembi v gozdnem gospodarstvu, osobito v redu sekanja (Umtriebszeit) odobrenja deželne vlade, oziroma kompetentne inštanace. Nikdar pa se ne sme tako odobrenje podeliti, ako se hoče bistvo imovine le zaradi tega krčiti, da se pokrivajo bremena, ki zakonito spadajo na užitek. (Min. za bogočastje in uk 5. aprila 1877 št. 5311.)

5. Cerkevna poslopja in spomeniki zgodovinske važnosti.

Povodom popravil cerkvenih poslopij in spomenikov zgodovinske važnosti je vsakrat pred pričetkom dela stopiti v dogovor s centralno komisijo za ohranitev umetnih in zgodovinskih spomenikov. (Min. za bogočastje in uk 14. feb. 1900 št. 27.266.)

Sploh pa ne sme nikdar, kadar se tiče ohranitve, preuredbe, popravil ali celo razrušenja umetnih ali zgodovinsko zanimivih stavb v celoti ali glede posameznih delov in pritiklin politično oblastvo ničesar ukreniti, dokler si preje ne preskrbi zvedenškega in strokovnega mnenja centralne komisije za poizvedbo in ohranitev zgodovinskih stavbinskih spomenikov. Politično oblastvo ima tudi dolžnost v enakih in podobnih slučajih vso skrb na to obračati, da tudi občine in društva enako postopajo. (Min. za bogočastje in uk 9. jan. 1861 št. 17.552.)

Ako bi se bilo vsikdar, osobito po potresni katastrofi strogo po teh navodilih ravnalo, ni dvombe, da bi se bilo ohranilo mnogo zgodovinskih spomenikov na Kranjskem. A nekoliko nevednost, nekoliko nebrižnost poklicanih faktorjev je v tem pogledu mnogo zakrivila.

6. Cerkevna ura na stolpu.

Patron cerkve ni obvezan prispevati k stroškom za napravo cerkvene ure na stolpu, ker služi cerkevna ura le udobnosti faranov, ne pa v povzdigo službe božje. Stroške za popravila in

navijanje cerkvene ure trpijo občani, ne smejo se pa izplačevati iz cerkvenih dohodkov, ako v tem pogledu ne obstoji stari običaj. (Fin. min. 18. maja 1851 št. 12.394 in min. za bogočastje in uk 4. julija 1867 št. 4857.)

## II. Društva in zborovanja.

### 7. Povabljeni gostje pri zborovanjih.

Ker zborovanja, omejena na povabljene goste, ne spadajo pod § 2 zakona o zborovanjih, se z ozirom na § 12 istega zakona ne sme odposlati oblastveni zastopnik z nalogo, da bi smel temu zborovanju v tej lastnosti prisostvovati, pač pa je dovoljeno, da se sme oblastveni odposlanec pred pričetkom zborovanja prepričati, da je zborovanje dejansko omejeno samo na povabljene goste, kajti le na ta način se da brez dvombe doognati, da se pod pretvezo zborovanja »na povabljene goste« ne vrši obče pristopno zborovanje. (Min. notranjih stvari, 6. dec. 1900 št. 5187.)

Pripomniti je, da je v tej stvari izšlo toliko odlokov najvišjih stopenj, razsodeb najvišjega sodišča in celo razsodil državnega sodišča, da je povse nemožno vsaj približno označiti principe teh odločil; gotovo pa je, da so si razni odloki, oziroma razsodbe jako nasprotni. Politični nazori in politična stremjenja menjavajo, vplivi od »zgoraj« tudi niso brez pomena in — brez posledic.

### 8. Žendarmi pri zborovanjih.

Pripetilo se je, da je bil vodja žendarmerijske postaje odposlan k zborovanju v civilni obleki. Z ozirom na §§-a 9 in 46 žendarm. instrukcije se opozarja, da mora žendarm vsikdar v polni vojaški opravi nastopiti svojo službo in da mu je vojaku sploh prepovedano nositi civilno obleko. (Min. notranjih stvari, 12. nov. 1882 št. 5317.)

### 9. Društva in zborovanja — prepoved rdečih zastav.

Na društvenih shodih in splošnih zborovanjih je prepovedano razobešati rdeče zastave. (Min. notranjih stvari, 1. junija 1872 št. 2603.)

Ta ukaz je iz leta 1872. In sedaj? Dvomimo, da bi katera politična ali policijska oblast prepovedala pri socialno-



demokratskih shodih razobešanje rdečih zastav. »Tempora mutantur!«

10. Razpust društva — obseg. V zmislu §-a 24 zakona o društvih označeni razpust društva se sme raztezati proti društvu kakor takemu, ne pa proti posameznim oddelkom ali sekcijam društva n. pr. proti oddelku za posredovanje dela i. t. d. (Min. notranjih stvari. 30. maja 1871 št. 2086.)

11. Naznanilo o nameravani ustanovitvi društva.

Mnogokrat se je pripetilo, da se je po zmislu §-a 4 vložena naznanila o nameravani ustanovitvi društva rešilo s predodlokom, v katerem se je nekatere točke pravil zavrnilo, ali pa se je zahtevalo pojasnilo, ne pa, da bi se bilo prepoved društva izreklo. Opozarja se, da §-a 6 in 7 društvenega zakona ne dopuščata nikake druge rešitve, kakor pismeno prepoved z navajanjem razlogov, ali pa izrecno izjavo, da se ustanovitev društva ne prepoveduje. Prepoved je tudi takrat izreči, ako pravila določbam §-a 4 ne ustrezajo. (Min. notranjih stvari, 1. avg. 1870 št. 3538.)

12. Poslovni jezik društev.

Na pritožbo predlagateljev pravil za ustanovo dijaškega društva na Dunaju, čigar poslovni jezik je po pravilih slovenski, je državno sodišče z rzsodbo z dne 11. jan. 1894 št. 392 to-le odločilo: »Po §-u 12 državnih osnovnih zakonov z dne 21. dec. 1867, št. 142 drž. zak. imajo avstrijski državljani pravico zbirati se in društva ustanavljati. V le-tem slučaju je zakon z dne 15. nov. 1867, št. 134 merodajen. Po §-u 6 tega zakona sme deželno oblastvo prepovedati ustanovitev društva, ako je po svojem smotru ali uvedbi proti zakonom, ali državi nevarno. Opomniti je, da je glasom §-a 18 oblastvu na prosto voljo dano, k vsakemu društvenemu zborovanju poslati vladnega zastopnika, kateremu je dati pojasnila glede predlagateljev in glede govornikov in kateri je upravičen zahtevati, da se sestavi zapisnik o obravnavah in o sklepih, in kateri sme vsak čas vpogledati v zapisnike. Istotako ukazuje § 21, da sme vladni zastopnik tudi zakonito sklicano zborovanje zaključiti, ako se med zborovanjem pripeti kaj protizakonitega, ako se o stvareh obravnava, katere so izven društvenih pravil, ali ako se zborovanje razvije tako, da je za javni red in mir nevarno. Ta pravica in ta dolžnost glede nadzorstva pa postane nemožna, ako se sme društvo po

pravilih posluževati poslovnega jezika, čigar znanja od vladnih zastopnikov po zakonu ni moči zahtevati, to je jezika, kateri ni v deželi navaden in čigar znanja ni moči terjati od nadzorstvenih oblastev. (Min. notranjih stvari, 30. jan. 1894 št. 2203).

Ta odločba ni popolnom jasna, se li tiče poslovnega jezika med nadzorstvenim oblastvom in društvenim odborom, ali tudi med društveniki povodom društvenih zborovanj. V zadnjem slučaju bi morala popolnem slovenska društva na Dunaju, kakor »Slovenija«, »Danica«, »Sava« itd. pri vseh zborovanjih, pri predlaganju in sklepanju rabiti edino le nemški jezik, kar se pa, vsaj v prejšnjih časih, ni nikdar zgodilo in se tudi ni nikdar zahtevalo od vladnega zastopnika.

13. Društveno delovanje — dopuščanje nečlanov.

Dopuščanje nečlanov k poučnim uram utemeljuje prekoračenje društvenega delokroga, ako ni take določbe izrecno v društvenih pravilih. (Ukaz nižje-avstrijskega namestništva 23. sept. 1872 št. 26.882).

14. Društva — poslovni jezik (gl. zgoraj 12).

Akoravno se društvu, ki ima dotične določbe v svojih pravilih, ne more dopustiti, da rabi v deželi nenavaden jezik, se vendar z ozirom na razmere priporoča, ako se da izvrševati nadzorstveno pravico po uradniku, češkega jezika zmožnem, da se češkemu jeziku v društvenih zborovanjih ne delajo ovire. (Min. notranjih stvari, 21. februarja 1897 št. 42.136).

(Glej pripomnjo pri št. 12.) Torej slovenski jezik se na Dunaju za poslovni jezik društva principialno ne dopušča, glede češkega jezika pa se priporoča, naj se ne delajo nikake ovire.

15. Društvena zborovanja pod milim nebom.

Ni dvomiti, da je po zmyslu zakona z dne 15. nov. 1867 št. 134 vložena naznanila o društvenih zborovanjih presojeti le po tem zakonu. Iz tega, da navedeni zakon nima določb o zborovanju pod milim nebom, dočim po zakonu o zborovanjih zavisi sploh vsako zborovanje od oblastvenega dovoljenja, je sklepati, da so zborovanja društev pod milim nebom sploh nedopustna. (Ministrstvo notranjih stvari, 7. novembra 1897 št. 20.531).

Ta določba je jako važna, kajti povodom zadnjih državno-zborskih volitev se je večkrat zgodilo, da se je naznanil »društveni shod pod milim nebom«, a ne »javni shod« zaradi tega, da niso imeli nečlani pravice udeležiti se društvenega shoda. Po zgoraj navedeni določbi bi bilo tak shod kakor društveno zborovanje oblastveno prepovedati, kar se pa, kolikor znano, ni nikdar zgodilo.

16. Zborovanja, oficijalni pozdravi od strani vladnih organov.

Večkrat se je pripetilo, da so javna, tudi od povabljenih gostov obiskana zborovanja oficijalno pozdravljali vladni organi. To pa ni umestno. Ako se namerava iz mednarodnih ozirov ali vsled posebnih okolščin tako zborovanje oficijalno pozdraviti, je vsakokrat treba prositi dovoljenja c. kr. vlade. (Min. notranjih stvari, 21. okt. 1877 št. 4287.)

Čudno, kako se ta ukaz različno uporablja! Kadarkoli zboruje »Deutscher Schulverein« ali »Südmark«, kar trumoma prihite c. kr. dostojanstveniki, celo ministri in deželni šefi, da zborovalce iskreno pozdravljajo. Ni bilo pa še čitati, da bi se bilo zborovanje »Ustředni šolske Matice«, kamoli »Družbe sv. Cirila in Metoda« oficijalno pozdravljalo. Ako se je pa kaj enakega zgodilo privatnim potom, gotovo je dotični javni funkcionar dobil — grajol Quod licet Jovi, non licet bovi.«

17.) Spori v društvenih zadevah.

Povodom društvenih sporov smejo oblastva samo državno-policijske interese varovati, torej samo zoper take sklepe nastopati, kateri so protivni §-oma 20 in 24 društvenega zakona; vse drugo pa, kakor n. pr. o društvenem gospodarstvu, ali o štatutarni pravilnosti sklepov, ali o sklepih v privatno-pravnih zadevah, pa je pripustiti prizadetim strankam, da ukrenejo, kar se jim umestno zdi. (Min. notranjih stvari, 20. aprila 1903 št. 9007.)

(Dalje prih.)

